

GUNNAR DAHMÉN:

## Våra nya biblar

*Det finns nu flera nya översättningar av bibeln – eller delar av den. Den översättning av Nya Testamentet som bibelkommissionen lagt fram skiljer sig från de andra genom att den är resultatet av ett lagarbete. Vägledande har varit att bibelns religiösa ärende skall bli klart, skriver teol lic Gunnar Dahmén. Översättarna har ställts inför stora svårigheter då de grekiska orden ofta har många betydelsevarianter. Men var det då nödvändigt att ändra Fader Vår?*

Riksskatteverket förklarade härförleden att man tvingas sila mygg och svälja elefanter. Den bibliska bildens innebörd kvarstår men eljest var det ju kameler det gällde. Klen bibelkunskap kommer säkert att jämna vägen för bibelkommissionens "Nya testamentet". Allt färre lägger märke till förändringar. Värre var det när vi 1917 fick vår nuvarande kyrkobibel. Ändå lär nog namnändringar som Olivberget, Kafarnaum, Golgota och Lasaros irritera de flesta. Den barmhärtige samariten har blivit samarier och publikanen tullindrivare. Där finns åtskilligt annat att sätta frågetecken för, men det vore orättvist att låta en rad exempel på tvivelaktiga förändringar bli till en dom över verket. Den nya översättningen är en god nyhet, ett evangelium.

En som har särskild anledning att vara glad är aposteln Paulus. Vad som i hans brev hittills varit omständigt, tillkrånglat, invävt med paranteser och bestrött med småord framträder här med en klarhet som gör honom rättvisa. Att han det oaktat inte alltid är lätt att förstå säger redan Petrus, när han skriver att "där finns somligt som är svårt att förstå". Synd bara att den så kallade Kärlekens lovsång i Korintierbrevet i den nya översättningen blivit så torr och utan klang och rytm. Det gäller hela den nya översättningen att den kan verka vardaglig men översättarna förklarar att grundtexten är vardaglig. Detta påstående ska man inte utan vidare ta för gott. Teorier av det slaget kommer och går.

Den nya översättningen är lätt att läsa.

Texten löper utan att vara sönderhackad i verser och en fortlöpande kommentar nedanför texten på varje sida ger korta förklaringar och i vissa fall andra översättningsvarianter. Den stridbare domprosten G A Danell menar att kommentarerna i vissa fall innehåller tolkningar som är vilseledande. Man får hoppas hans farhågor är överdrivna. Däremot kan man invända att kommentarerna ofta är skäligen överflödiga och triviala. Att "han brast i gråt" också kan översättas med "han grät häftigt" är väl knappast värt att tala om?

### Nyöversättning?

Om den nya bibeln kommer att bli "av Konungen gillad och stadfäst" återstår att se. I vilket fall som helst är svenska bibelläsare försatt i en helt ny situation. Om man i bokhandeln hitintills haft att välja sin bibel enbart med tanke på utgåvans utseende och pris måste man nu välja mellan olika biblar. För bibelstudiet är det en tillgång att ha olika varianter. Översättarna i bibelkommissionen är angelägna framhålla att det är fråga om en verklig nyöversättning och inte bara en reviderad text. Men det är en illusion att tala om en nyöversättning. Så skulle det vara om ledamöterna inte haft någon som helst kunskap om bibeln utan blivit förelagda den grekiska texten som innehållande något man aldrig tidigare känt till. En sådan situation är otänkbar och ingen översättare kan frigöra sig från en text som hela tiden ringer i örat. Men om det hade varit möjligt skulle det varit intressant att se vad resultatet blivit.

### Anpassa innehållet till modernt språk

Att utgå från principen att anpassa innehållet till vår tids språk är inte alldeles invändningsfritt. Martin Luther lyckades med konststycket att dels fånga upp det levande språk som talades och dels av detta göra ett språk som kunde bli normerande. Vår första svenska översättning bär starka intryck av tyska språket men den var dock "Then Helgha Scrift på Swensko". Den både talade folkets språk och gav dem ett språk. Vilhelm Moberg har sagt att han läste Karl XII:s bibel för att i sitt författarskap kunna fånga de rätta nyanserna.

Ord och vändningar från vår gamla bibel lever fortfarande kvar fastän de försvann redan i 1917 års översättning. De finns inte bara i vårt språk utan också i kyrkans gudstjänst, böner och psalmer. I vår svenska högmässa hör vi allt fortfarande "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden till människorna ett gott behag" trots att dessa ord inte finns i bibeln. Där står "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden bland människor, till vilka han har behag"! Det är inte bara en annan lydelse utan kan också ge en annan mening. Den nya bibeln har "Ära i höjden åt Gud och på jorden fred åt dem han har utvalt". Att utropstecknet har försvunnit är ganska naturligt eftersom det inte längre är en jublande lovsång utan en skolmästerlig beskrivning.

Att frid har blivit fred är också en nyhet. Saken är den att det hebreiska ordet "Shalom" — Frid! — på svenska kan återges med orden fred och frid. Andra språk har

inte denna möjlighet. Det är sant att vårt ord "frid" inte utan vidare täcker vad som ligger i "fred" och det är väl denna brist man velat undanröja genom att bruka ordet fred. Men frid kan täcka såväl den frid som kan finnas även i ofreden likaväl som den fred som är vapenvila. Fred kan emellertid betyda bara en sak — att det icke är krig. Problematiken kring en översättningsfråga som denna är ett exempel bland många på att man kan inte alltid täcka den ursprungliga betydelsen med en översättning — man måste överlåta något till den som utlägger texten, förkunnaren.

Huvudsaken är att bibelns religiösa ärende blir klart. Det har varit vägledande för översättarna. Förståelsen ska inte försvåras av ålderdomliga ord och uttryck. Farväl alltså till ord som: begabba, bespotta, evärdelig, förlossning, illfundig, kalk, klentrogen, utsäglig mfl. Ibland kan man fråga sig om man inte är alltför hjälpsam. Livklädnanden har blivit skjorta och sitt ljus ska man i fortsättningen inte sätta under skäppan men väl under sädesmåttet. Det är sådana och andra förändringar i vårt eget språk som motiverat nyöversättningar. Förhållandet är detsamma i andra länder. Nya textfynd har inte spelat någon roll. Visserligen kan man då och då få läsa om nya textfynd som "skakat" kyrkan men när den första uppståndelsen lagt sig, har det visat sig att texterna i hög grad ansluter sig till dem som man hållit sig till. De som en gång valde bland traditioner och skrifter visste tydligen vad de gjorde.

### Flera översättningar

Vad som gav kraftig stöt framåt i översättningsfrågan var den sk raggarbibeln, en översättning av Markusevangeliet av Eric Grönlund, en präst i Stockholm som hade mycket med ungdomar att göra. Sedan dess har flera översättningar följt. Mest använd är "Nya testamentet på vår tids språk" av David Hedegård. Han hade anseende som en bibeltrogen forskare och när han kunde tillåta nya ord verkade det lugnande. Hans översättning har hittills gått ut i en och en kvarts million exemplar och användes flitigt även i kyrkor. Samtidigt med bibelkommissionens verk kommer nu också en översättning av Bo Giertz.

Till skillnad från Hedegårds och Giertz's är bibelkommissionens Nya testamentet ett lagarbete. De har varit litteraturhistorikern Staffan Björck, teol lic Per Block, författaren och översättaren Olov Jonasson, grekprofessorn Jonas Palm, exegetikprofessorn Harald Riesenfeld och författaren Karl Vennberg. I fråga om översättningar bör kanske också nämnas "Levande testamentet" som är en mycket fri översättning från ett engelskt original. Tanken att man måste anpassa sig efter dagens språk betyder emellertid att en översättning blir fort föråldrad. Frågan är om man inte måste överlåta åt förkunnaren att göra de anpassningar som hans speciella åhörare kräver. Alla kan inte tillfredsställas med en och samma översättning. Den utredning som föregick bibelkommissionens uppdrag hade tänkt sig att man skulle ha en mera traditionsbunden

kyrkobibel men vid sidan därav också en mera tidsanpassad folkbibel. Tanken avvisades och i stället har vi nu fått bibelkommissionens Nya testamentet. Arbetet med Gamla testamentet pågår.

Ingen översättning kommer att ha sådana förutsättningar att nå ut som den utgåva vi nu fått. Man kan för sakens skull endast glädjas åt det sätt varpå staten låtit kyrkor och trossamfund svara för dess spridning. Naturligtvis kommer den att accepteras även om man genom ett nytt Fader vår gjort sitt bästa att helt i onödan väcka nog så motiverad förargelse. "Ge oss i dag vårt bröd för dagen som kom-

mer" lyder den bönen. När man nu vet att det grekiska ord, som ligger bakom "daglig" kan äga jag tror det är inte mindre än nio betydelsevarianter måste man fråga sig varför man inte stannat vid det vedertagna och därmed inte avlägsnat sig från vad man har gemensamt med bönen på alla andra språk. Vad beträffar det vardagsnära språket så kan det i dag tyckas väl torftigt i jämförelse med vad vi varit vana vid. Men om vårt språk fortsätter att utslätas, angliceras eller byråkratiseras så kanske även den översättning vi fått i dag snart nog kommer att låta som inskrifter på mossiga gravstenar.